

Katholieke Illustratie.

Abonnementsprijs.

Per jaargang 3.60
 Franco per post 4.—
 Men abonneert zich voor een geheel jaargang van 52 nummers.

UITGAVE VAN DE MAATSCHAPPIJ
DE KATHOLIEKE ILLUSTRATIE
 's-Hertogenbosch.

INHOUD:

TEKST: Florensteyn, in Balgooi, door Gomarius Mes. — Twee wijsgeeren. — De Koningin van den Heiligen Rozenkrans. — Cervantes en zijn meesterwerk. — Bertha's Harzreisje, door Simon Lucas. — Gevlogen.

GRAVURES: Twee wijsgeeren. — Vaticaansche Tentoonstelling: De Koningin van den Heiligen Rozenkrans. — Cervantes en zijn modellen. — Gevlogen.

Advertentiën:

Per regel 25 Cts.
 Bij abonnement volgens tarief.
 De advertentiën worden geplaatst op den omslag.

DIRECTEUREN:

H. A. BANNING EN J. H. M. GRAMER.

N°. 10.

— 22^e JAARGANG. —

1888/89.

FLORENSTEYN, IN BALGOOI.

DOOR
 GOMARIUS MES.

(Vervolg.)

Zonder een simpel woord te uiten bleet Antonie ten langen leste bij de vernauwing van

het wulfsel voor een zware ijzeren kist stilstaan. Het walmend oliepitje wierp een vaageel schijnsel op 's ridders ontdaan gelaat, oogen-schijnlijk kalm; maar in zijn binnenste was hij werkelijk bewogen, hetgeen de zoekende en vragende blik der oogen naar Johanna gewend ten duidelijkste bewees.

„Hier, jonkvrouw!” sprak 's ridders onvaste stem, „hier in deze kist heb ik een schat verborgen, niet alléén voldoende om den glans

van ons huis te herstellen, maar ook om het een hooger aanzien te bezorgen dan het ooit te voren bezeten heeft. Met dit geld wordt het strafgericht gebouwd van den gevloekten Batenburger, die mijns vaders goed geroofd en het leven mijner beminde moeder door komernis en harteleed verkort heeft. De zwaarden zijn gewet en de bijlen gescherpt om hen allen den trotschen kop te splijten, die zijne deelgenooten zijn geweest in het ongeluk mijner

TWEE WIJSGEEREN, NAAR DE SCHILDERIJ VAN H. SCHAUMANN.

ouders. Sterven zal de Batenburger, en zijn roofnest zal ik met den grond gelijk slechten!"

De jonkvrouw, nog danig uit het lood door het akelige der plaats, kende reeds de Batenburgsche roofgeschiedenis in alle kleuren; het was bij de geringste ontstemdheid des barons geliefkoosde onderwerp. Over den aard der geheimen heel wat gerustgesteld, antwoordde zij vrank en vrij:

„Het is mij onbegrijpelijk, heer ridder! hoe ge steeds op dien ongelukkigen weg van wraaken moordplannen blijft voortwandelen. Nu hebt gij vrede, behoud dien. Met uwe schatten kunt gij de verloren of verpande goederen volledig in uw bezit krijgen."

„Ik de geroofde goederen mijns vaders terugkopen van den dief?"

„Wat kunnen die zakken met geld u gelukkig maken, zoo gij geen vrede bezit in uw huis? Wat zal er worden van uw goede zuster, zoo krijg, roof en moord opnieuw een aanvang nemen? Uw eigen krijgsmanshart bloedt nog bij de gedachte aan het droevig leven en kwijnen uwer moeder. Maar boven alles, baron Antonie! — en hier kreeg heur stemme den vollen toon van hoogen ernst, — het voegt den mensch niet wrake te oefenen; aan mij behoort de wraak, zoo spreekt koning Jesus."

„En ik zeg: oog om oog, tand om tand! Hij heeft Florensteyn geruïneerd, ik zal Batenburg tot een ruïne verwoesten!"

Zonder verder op hare waarschuwingen van kerkelijk en landrecht eenig acht te slaan, wees de ridder in het koffer en sprak: „Zie, jonkvrouw! hier staan dertien zakken met goudstukken, eerlijk verworven als krijgsvuit of ten geschenke ontvangen tijdens mijn verblijf in het Vlaamsche land. Al dat goud is bestemd tot de uitvoering mijner voorzichtige en langzaam uitgewerkte plannen. In de laatste weken ging ik schijnbaar ter jacht, doch wierf heimelijk bondgenooten en krijgsknechten, ten einde op een bepaald oogenblik den Batenburger op zijn eigen erf te bepringen. Zestien edelen uit den omtrek staan telker ure gereed het zwaard voor mij te trekken, en vierhonderd krijgslieden, voorzien van goede stormtuigen, wachten slechts het teeken tot den aanval. Al het goud naar de strijdplaats te voeren, ware een onvoorzichtige daad; een onverwachte uitval des vijands met geluk bekroond kon aan al mijne plannen den bodem inslaan door verlies van dat goud. Daar nu mijn zuster geen kracht genoeg bezit aan de naderende moeilijkheden het hoofd te bieden en gij een mannenhart bezit, zoo zijt gij de deelgenoot der uitvoering. Zoodra mijne vrienden, voetknechten en boogschutters — daar zijn er honderdvijftig bij de vrije stad Nijmegen — uittrekken, laat ik den Batenburger den vrede opzeggen en daarna stormenderhand zijn kasteel bemachtigen. Heb ik nu behoefte aan geld, dan zend ik u een door en door vertrouwd vriend, Wolfert, heer van Waesik en Wesel 1). In de dikste der vier linden, die voor de groote slotpoort pronken, worden aan de grachtzijde eenige ijzeren punten geslagen. Zoodra gij daaraan het ivoren kruis mijner zalige moeder ziet hangen, zoo moet gij een zak goud uit deze kist halen; hangen er meerdere kruisen, zoo bezorg het getal zakken naar dat der teekens. Twee uren na zonsondergang staat Wolfert van Waesik bij den boom gereed het geld in ontvangst te nemen. Is echter een kruis in den boom gesneden en hangt aan een der ijzeren punten de trouwring mijner moeder, zoo zij u dit een teeken, dat ik gesneuveld ben. Een van beide moet geschieden: ik keer terug als overwinnaar van den Batenburger, of ik vind den dood in het gevecht. Mocht onverhoopt het laatste plaats hebben, gebruik dan de voorzichtigste bewoordingen bij de mededeeling aan mijn zuster Aleide. Mijn rustplaats is bij die mijner ouders, het overblijvende goud in de kist zult gij beiden gezamenlijk deelen en elkaar ten steun en troost zijn. Wellicht treedt gij bij haar zuster in het gesticht Bedbur en gij zult na korten

1) Waesik en Wesel, voormaals de kern des kerspels Wychen, zijn thans buurtschappen.

tijd den volmaaktsten en meest eischenden ridder gelukkig maken. Velen meenen, ook Aleida deelt hun gevoelen, dat ik u mijn hart en hand geschonken heb; zij dwalen, gelijk gij weet. Voor mij geen rust, geene genoegens, geen echtelijk en huiselijk geluk, voor mij teedere vriendschap noch liefde, alvorens de laatste boetpenning betaald is verschuldigd aan de ongewroken eer mijns vaders. Ik voel maar al te wel, dat mijn gemoedstoestand u niet kan bevallen; te meer, wijl reeds een ander u als zijn eigen licht der oogen liefheeft. Stappen wij hiermede van deze teedere quaestie af, en zeg mij, of gij thans genegen zijt, datgene standvastig te volbrengen, wat ik u zoo even voorstelde."

Stom van verbazing en onder den indruk van door het hoofd stormende gedachten had Johanna deze driftig gesproken en weloverwogen woorden aangehoord. De akelige omgeving, het wilde stormweer daarbuiten, de noodlottige en rouwbarende plannen des ridders, hadden het gemoed der jonkvrouw ten diepste geroerd. Waar anderen wellicht wezenloos waren neergezonken, bleef zij een stonde in gedachte en sprak, hem de hand reikend: „Heer Antonie! Zoo gij niet te bewegen zijt van uwe voornemens af te zien, zoo weet dan, dat ik mij zeer gelukkig acht u een dienst te kunnen bewijzen; uw huis heeft reeds zooveel en belangloos voor mij gedaan. Maar neen! Nog eens en wellicht voor het laatst roept de stem der vriendin uwer zuster..."

„En van mij!" voegde de ridder haastig tusschenbeide.

„Keer terug van den ingeslagen weg. Zoek onder geestelijkheid en adel ervaren scheidrechtters, die het geschil beslechten en de geleden schade wordt stellig langs vreedzame bemiddeling vergoed!"

„Ik wil geen vrede met den vijand van mijn geslacht. Zonder ophouden vervolgt mij dag en nacht de schim mijns vaders en roept om wraak, niets dan wraak! Wilt gij doen, wat ik u verzoek, zeg kort en goed: ja of neen!"

„Ja, heer van Florensteyn! in Gods naam zal ik u helpen tot in den dood!"

„Dank, jonkvrouw Johanna! hartelijk dank. Ik heb thans nog op een ding uw aandacht te vestigen. De valdeur, die toegang tot dezen kelder verleent, kan uitsluitend aan de buitenzijde opengemaakt worden. Ziehier, hoe de sleutel ingeduwd wordt, dan ietwat opgelicht en tweemaal omgedraaid. Is de deur eermaal gesloten, zoo is de duivel niet in staat ze van binnen te openen, hetgeen vroeger een noodzakelijkheid was, wijl deze kelder tot gevangenis werd gebezigd."

„Wat een akelig hol voor een levend mensch!" sprak de maagd, wierp nog een laatsten blik in de duisternis van den kelder en verzuchtte: „De goede God geve, dat ik hier voor de laatste maal inkom!"

Ridder en jonkvrouw gingen ieder huns weegs en zochten, zoo het mogelijk ware, rust op hun legerstede.

Reeds in de daaropvolgende dagen kreeg het Florensteynsche slot een geheel ander aanzien. Men zag vreemdelingen in menigte, daar werd gehamerd, gevijld en geslepen, liederen weerklonken, wier korte inhoud krijg en zegefeest vermeldde, boden ijlden af en aan en joege den eenvoudigen landlieden uit den omtrek den schrik des doods in het gebeente.

Ridder Antonie scheen bij het krijgsumoer te herleven: het matte oog opende zich als de bloemkelk voor het zonnelicht en glinsterde van inwendig vuur, zijn gebogen houding verdween en al zijne leden herkregen de lenigheid, die hem vroeger den titel verwierf van den schoonste der ridders, toen hij in zegepraal op zijn oorlogshengst van het slagveld keerde en in de straten van Brugge, Gent en Antwerpen de edelvrouwen het hart in jaloerscheid ontstak.

Johanna repte geen woord aan Aleida van de woelige voornemens haars broeders, en het meisje, geen kwaad of ramp vermoedend, was in den laatsten tijd zoo gewoon geraakt aan de zonderlinge handelingen van Antonie, dat deze drukte, haar

wel een weinig opvallend, geen redenen gaf hem met vragen daaromtrent lastig te vallen. Te vreeslijker zou de ontkenning van al het rumoer haar in de ooren klinken.

Op den bepaalden dag had Florensteyn de bevriende ridders en de huurlingen opgeroepen en rond zich verzameld, zond, als het eerste werk een ridder met schildknaap naar Batenburg ter overbrenging van den veetebrief, dat is: de schriftelijke aanzegging van vijandschap tusschen Florensteyn en Batenburg.

Allen trokken vol moed ten strijde.

VI.

De ruiterschaar reed langs het Vormer en hield stand bij de Nifteriksche parochiekerk, waar het voetvolk werd ingewacht. Toen de voorbode zijn boodschap had afgelegd, sprak de aanvoerder tot het gezamenlijke krijgsvolk: „Ridders, schildknappen en krijgslieden! Het is u bekend, hoe mijn voorgelacht door den woesten roofheer van Batenburg is mishandeld en mijne onderhoorigen nog worden uitgezogen. Dag aan dag roept de schim mijns dapperen vaders, dien velen uwer zeer wel gekend hebben, om wraak en bloedige wraak! Gij kent het doel van onzen tocht. Weest allen dapper en ik zal u vorstelijk weten te beloonen na den strijd voor mijn geliefd vaderlijk ertgoed. Onze leuze blijft tot in den dood: Sint Joris en Florensteyn!"

De inneming van het sterke Batenburgsch kasteel was een zeer moeilijke taak. De eerste bestorming mislukte, hetgeen grootendeels moest toegeschreven worden aan het flink gedrag der talrijke en waakzame bezetting. Antonie, in krijgsvaken ervaren genoeg, had nu de grootte en kracht des vijands leeren kennen en bemerkte wel, dat hem nog tweehonderd goede boogschutters ontbraken. Een bode vertrok andermaal naar een bevrienden Allard, burggraaf van Nijmegen, die de ontbrekende manschappen spoedig wist aan te vullen.

VII.

Op den huize Florensteyn ging alles zijn ouden, rustigen gang: de jonkvrouwen zaten in het werksalet, naaiden en borduurden of baden, de bloemen geurden en de vogelen floten. Johanna deed in zeer voorzichtig gekozen woorden aan de boezemvriendin de mededeeling van 's ridders tocht naar het Batenburgsche kasteel. De bezorgde en niet minder scherpzinnige huisvriendin verstond de kunst alle op het kasteel aanwaaiende geruchten met de ervarenheid eener moeder uit te leggen en de naderende wolken van droefheid te doen wegdrijven.

Na verscheidene dagen tevergeefs een bezoek gebracht te hebben aan de linde der slotpoort, vond Johanna op zekeren namiddag een kruisje opgehangen. Na met ongeduld het tweede uur na zonsondergang te hebben afgewacht, ging zij voor de eerste maal den moeilijken en gewichtigen last des ridders ten uitvoer brengen. Het aanbreeken der duisternis gaf het teeken tot afdalen in den kelder. Een krachtige ruk stiet het valluik open en de jonkvrouw stapte zonder eenigen schroom naar de geldkist, haalde er een zak goudstukken uit, sloot de deur op de gebruikelijke wijze, trad de slotpoort door, de valbrug op en wachtte brandend nieuwsgierig den bode des ridders.

Het was een heerlijke, warme Meiavond, de volle maan goot haar tooverlicht door het eerste groen en de tengere bloesemknoppen, en bracht een stemming te weeg, die het gemoed des menschen zoo weldadig aandoet. Uit het bloeiend hout naast de hoogopgaande beukenlaan trad een ridder te voorschijn: het was Wolfert, heer van Waesik tot Wesel, den hoffelijken en gezellig koutenden jonkman, die dikwerf een bezoek op den Balgooischen burcht had gebracht. Wolfert was, gelijk men zich te dier tijde in adellijke kringen uitdrukte, een volmaakt ridder. Op zijn kleeding, ietwat naar het nieuwmodische zwevend, viel niets aan te

merken. De afgeknotte helm, die een fraai gelaat met dichten blonden baard te aanschouwen gaf, blonk in het volle licht als een spiegel. De blauwe wapenrok, tot de knieën afhangend, sloot eng om het lijf en deed de krachtige, vrij hooge gestalte kranig uitkomen, terwijl om het middel een dubbele riem bevestigd was met tal van zilveren en gouden plaatjes en doppen bezet, waaraan een zwaard hing, dat onder de legerscharen des vijands even duchtig rondsloeg als de zeis des landbouwers onder de korenhalmen. Eerbiedig groetend en de hand der jonkvrouw kussend sprak zijn stem meer krachtig dan welluidend:

„God en Florensteyn! Zijt gegroet, edele jonkvrouw! Ik heb u stellig geruimen tijd doen wachten, doch uw goedheid zal mij gelieven te verschonen, als ik u ga zeggen, dat de wegen door bosch, weiland en struikgewas mij weinig bekend zijn en danig vertraagd hebben. De groote wegen te volgen bood gevaar aan herkend te worden door de verklikkers onder het geboorte van den Batenburger. Hoe gaat het u hier in de eenzaamheid?”

„Alles gaat stil in zijn gang op den ouden weg, heer Wolfert! Hier is de zak. Vertel nu in het kort, hoe het heer Antonie en zijne dapperen gaat.”

„Wij kunnen niet zeggen, dat het zonnetje van geluk zijne eerste stralen tot ons heeft gezonden en gij weet, een goed krijgsman stelt heel wat belang in den goeden afloop van het eerste gevecht.”

„Is het u niet bekend, jonker van Waesik! dat het spreekwoord zegt: de laatste loodjes wegen het meest?”

„Gisterenavond vernamen wij van een gevangen spion, dat de Batenburger aanzienlijke hulp heeft verkregen van de heeren van Druten, Appeltern en Dreumel, hetgeen ons echter weinig vrees inboezemt, wijl het ongeoeffende en bange laten zijn: een der onzen is met zijn bijl in staat tien zulke Goliath's van de beenen te slaan.”

„Strijdt zoo'n David als gij ook met een slachtersbijl?” voerde de jonkvrouw schalksch tusschenbeide.

„Het gerucht, jonkvrouw! dat de vorst van Kleef, die in familiebetrekking met Batenburg moet staan, hulp geboden heeft, verdient onze hoogste belangstelling. Daardoor ontstaat het gevaar vandaag of morgen langs de zijde van Boven-Maaswaal in den rug te worden aangevallen. Dan zijn wij ingesloten tusschen twee sterke machten en dat gaat onze krachten te boven.”

„Ook uw moed?”

„De muren, plaagzieke burchtkommandante! de muren van dat Batenburgsche roofnest zijn sterker dan wij konden gissen; het ding ziet er zoo verweerd en roestig uit, alsof Hanoeh, de zoon van Kain, het gebouwd had. God geve zijn val en de overwinning aan ons dapper en ervaren legerhoofd, ridder Antonie!”

„Zijn er reeds dooden gevallen, heer Wolfert?”

„Tot heden verloor onze partij drie soldaats, enkele lanskneden zijn gewond door steenworpen en scherpe, goed gerichte pijlen. Van de ridders, die door een goeden halsberg worden beschut, leed niemand eenig letsel. Een strijd in het open veld heeft nog niet plaats gehad, alhoewel allen daarnaar sterk verlangen; het is te voorzien, dat de Kleefschens ons dat voorrecht zullen gunnen.”

„Gij hunkert naar den strijd, als een kleine kleuter naar de speelpop. Denkt gij dan daarbij niet na, dat uw leven telkens in gevaar verkeert?”

„Wat dacht gij, jonkvrouw? De laatste druppel mijns bloeds is voor de edele en gerechte zaak van mijn hoogvereerden vriend Florensteyn. Bovendien, de dood, die leelijke prij, kan ons overal vinden en wat is er gelegen aan het leven van een niet gefortuneerd baronenkind als ik ben? Ik wenschte, dat ook mij zoo'n doorn in het vleesch zat gelijk heer Antonie; ik vocht tegen tien zulke zwelgende Batenburgers. Maar nu heb ik mijn eer verpand, al het mijne is het zijne in leven en

sterven. Met hem strijd ik tot de poorten der hel: al ware het alleen om haar te behoeden, die hij zoo innig liefheeft.”

„Uwe laatste woorden heb ik niet goed begrepen, heer ridder! Wie bedoelt gij met die beschermde?”

„Zijt gij, jonkvrouw Johanna! dan niet de uitverkorene, wie hand en hart werd geschonken door den dapperen Florensteyn?”

„In gemoede, Wolfert! niemand heeft mij ooit van een dergelijke schenking gesproken, en ridder Antonie, de peinzende en plannemakende krijgsman, het minst.”

„En met uw naam op de lippen slaapt hij in, met uw naam het eerst uit te spreken gespt hij den helm om, waarop een groene sluier wuift, in den fijnen kanten doek, tusschen het maliëhemd bewaard, staan de letters Z. G. rond de zonnescijf, dat is toch Van Zon van Gellicum? Altoos spreekt hij van een en dezelfde vrouw, die uwe namen draagt?”

Dit ongelooflijke en onverklaarbare deed de jonkvrouw het hoofd op de borst nadenkend nijgen en daarna zeggen:

„De groene sluier en de letters op den kanten doek is alles het werk zijner zuster. Maar weet de ridder dan niet, dat er tusschen ons nog eenige bloedverwantschap bestaat, en dat zulk een verbintenis door onze Moeder de H. Kerk streng geweerd wordt? Uw mededeeling griet mij, heer Wolfert, al ware het alleen om hem.”

„Hoe gelukkig is hij evenwel en welk een vuur bezielt hem thans bij het strijden!”

„Hoe kunt gij een verlangen naar het onbereikbare geluk heeten?”

„Wijl de ridder van uw genegenheid stellig verzekerd is.”

„Ik herhaal u nogmaals: tusschen ons bestaat niet de minste betrekking, en ik heb mij nog nooit ofte nimmer over dergelijke zaken uitgelaten.”

„Toch is het waarheid, wat ik u heden mededeel. Antonie bemint Johanna en Johanna betaalt den ridder met dezelfde munt.”

„Ik zeg u nogmaals, dat deze uwe woorden geen waarheid zijn.”

Er ontstond een voor beiden pijnlijke stilte. Met klimmende spanning zag Wolfert naar elke beweging der jonkvrouw. Het wachten moede sprak hij met een weinig trilling in de stem:

„Jonkvrouw, daar bestaan zeer vele kansen, dat ik u niet meer ontmoeten zal, wijl de gevechten telken dage een ernstiger karakter aannemen. Dientengevolge beschouw ik het als geen belediging, als geen ontrouw jegens mijn vriend en strijdenoot Florensteyn, zoo ik u de openbaring doe van de gevoelens, die in het diepst mijns harten begraven liggen. De doodstrijd zal mij na hevige kwetsuren minder zwaar vallen, wanneer ik u de verklaring heb afgelegd, dat ook ik mij tot uw edelheid voel aangetrokken. Herinnert gij u nog de plaats aan het groote boogvenster, waarin Sint Joris met den paarde prijkt, en waar ik u voor het eerst mijns levens mocht begroeten? Toen stondt gij daar aan de zijde van jonkvrouw Aleide zoo trotsch en hooggeboren als de koningin van Frankrijk, zoo voornaam boogt gij als de oudste dochter van Charlemagne. Sinds dat merkwaardig oogenblik zweeft mij uw beeltenis gestadig voor de oogen, en ik voel bij elken kampstrijd een mengeling van vermetelheid en van vrees, anderen zouden het laatstgenoemde liever lathartigheid beteekenen; van vermetelheid om mij door hooger eere, door meerder dapperheid dan ridder Antonie bezit uwer waardig te maken; van vrees om mij bij groot gevaar ter zijde, zelfs achteraf te houden ten einde mijn leven niet in de waagschaal te stellen. Vergeef mij dit gesprokene en keer u voor altoos van mij af, zoo ik u rondweg verklaar u boven allen op de wereld te verkiezen, en veel liever het land wil verlaten dan te zien, dat een ander hoe waardig ook u naar het altaar voert. Wijl nu mijn boezemvriend u zijn hart heeft geschonken, zoo moet en wil ik mij dat groote geluk mijns levens ontzeggen, zonder troost en hoop te gaan strijden op vreemden bodem. Een drin-

gend en laatst verzoek voor we gaan scheiden.”

„Gij kalt van de genegenheid uws boezemvriends, die mij, — ik zeg het thans ten derdenmale, — nimmer verklaard is geworden. Bovendien, wie ontnemt u alle hoop, — en hier moet heur schalksche mond door een fijnen lach omplooid zijn geworden, — wie zet u thans reeds aan na den Batenburgschen veldtocht op vreemden bodem te gaan strijden en te gaan sterven, zonder hoop en zonder troost? Meld mij echter uw laatste verzoek, dat ik zal toestaan, indien het in mijn geringe macht ligt.”

„Zoo ik zal gestorven zijn, jonkvrouw Johanna! gedenk mij dan in den gebede!”

Buigend en groetend wendde Wolfert zich om en vertrok, terwijl Johanna als aan den bodem scheen vastgegreoid door deze zonderlinge ontmoeting en verklaringen.

Den weg opstarend, waarlangs de heer Van Waesik uit het gezicht verdwenen was, legde zij de hand op het hart, dat bonzend dreigde vaneen te scheuren. „Groote hemel, wat gaat mij geschieden!” zuchtte zij al mijmerend. „Moet ik andere menschen minder gaan liefhebben en hem alleen als den uitverkorene beschouwen van al de kloppingen mijns harten. Moet dan dáár jonkvrouw Aleide, wier veraangenaming in zwakte en droefheid mijn levenstaak en roeping heden is, een kleinere plaats beslaan, dan de aan beloften rijke ridder, die zelfs voor mij wil sterven en gestorven zijnde nog het gebed van mij, arme dienstmaagd, verzoekt. Wat er wel omgaat in het gemoed van dien denkenden, wellicht dwependen Antonie! Is die mededeeling van Wolfert waarheid? Zou het geen grove belediging voor hem zijn, indien ik het geringste zijner woorden in twijfel trok? Wat zal mij de toekomst baren, wanneer de ridder van Florensteyn sneuvelt en de zuster alleen ter wereld staat! Zoete Moeder Maria, bescherm een arm en verlaten meisje!”

Zoo woelde de eene gedachte boven de andere als de golven eener kokende en bruisende zee. Binnentredend zocht ze rust voor het lichaam, middelerwijl heur geest in de hoogste spanning verkeerde.

Arm menschenhart, uw scheepken stuift de golven op, waar geen enkel roer dan de godsdienst het vaartuig kan dwingen regelrecht koers te zetten naar veilige haven. Zoek troost en voorlichting, Johanna, bij haar, die immers wordt aangeroepen als „Hulp in allen nood”.

(Wordt vervolgd.)

TWEE WIJSGEEREN.

Eigenlijk zijn het er drie; want het kleine dogje, dat naast zijn meester op de rieten bank zit, kijkt misschien nog wijsgeeriger uit zijn oogen dan de deftige, gesteepte filosoof en de even wijsgeerige vogel, beiden naar het schijnt verzonken in diepzinnige bespiegelingen over elkanders bestaan. Het tooneeltje verplaatst ons, blijkens costumes en decoratie, in het filosofen-tijdperk bij uitnemendheid, op het laatst der vorige eeuw, in de dagen der *Encyclopedie*, toen de *esprits forts*, na de overleveringen en de wetenschap van vroegere geslachten als verouderden ballast over boord te hebben geworpen, door eigen waarneming en eigen denkkraft voor alle raadselen een splinternieuwe en afdoende verklaring meenden te kunnen vinden. De wijsgeer op onze gravure — we zijn hier blijkbaar in de menagerie van het een of ander vorstelijk lustverblijf — neemt echter, naar het schijnt, zijn studies nogal gemoedelijk op, evenals het wandelende paartje, dat in de verte de laan opkomt en geboeid wordt door den aanblik van een kameel, ook al een wijsgeer in zijn soort. Trouwens, het zonnige middaguur en de luwe zoelte van den lusthof stemmen meer tot gemoedelijke droomen dan tot ernstige, wijsgeerige overpeinzingen.

DE KONINGIN VAN DEN H. ROZEN-
KRANS.

Bij den aanvang der maand October, toegewijd aan de vereering van den H. Rozenkrans,

een godsvrucht, tot welker verlevendiging onze H. Vader zooveel heeft bijgedragen, is het zeker niet ongepast hier een afbeelding te geven van de prachtige marmeren groep, de Koningin van den H. Rozenkrans voorstellende en be-

hoorende tot de schitterendste huldegiften, den grooten Paus bij gelegenheid van zijn gouden priesterfeest aangeboden.

Op de Vaticaansche tentoonstelling trok het edele kunstwerk van den begaafden beeld-

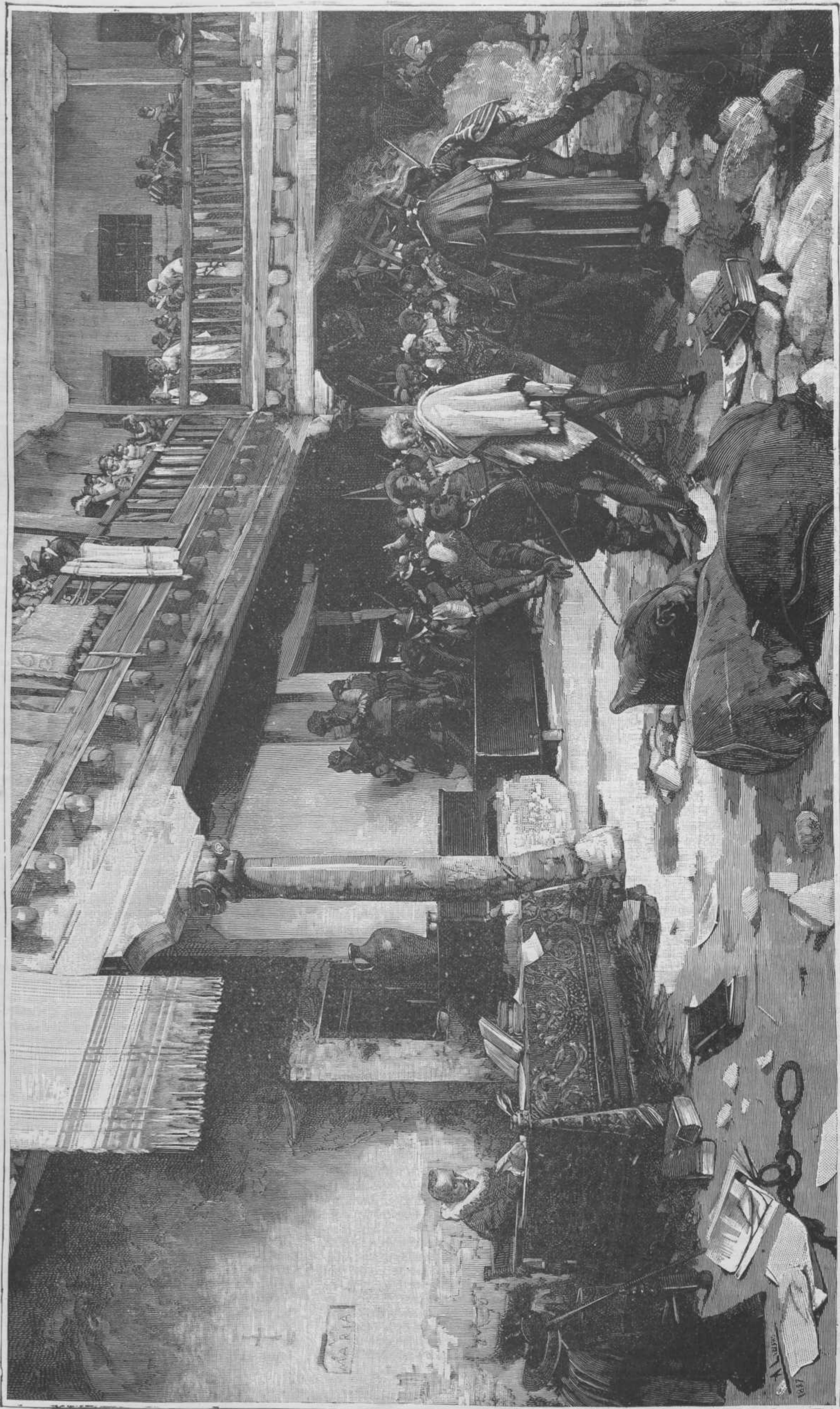

VATICAANSCH TUNTOONSTELLING. — De Koningin van den H. Rozenkrans.
Marmeren groep van Prof. CARLO NICOLI.

houwer, professor Carlo Nicoli, door het bisdóm Massa-Carara geschonken, algemeen de aandacht, en wie in dit nummer dit beeld der Moedermaagd in weinige lijnen ziet weergegeven, zal zich daarover niet verwonderen. Hoe

rein, hoe aanminnig en verheven toch is hier de hemelsche Moeder met haar goddelijk Kind voorgesteld! 't Is of er een geur van edele maagdelijkheid, van onuitsprekelijke zoetheid van het beeld uitgaat. De houding der Madonna

is ernstig, zedig, vol stillen eerbied voor den kind geworden God, die in Zijn barmhartigheid de wereld zegent. De drapering is eenvoudig, sierlijk en bevallig. De vleeschpartijen zijn zoo smijdig, dat de behoefte aan kleur niet ge-

CERVANTES EN ZIJN MODELLEN.

voeld wordt om de begoocheling der werkelijkheid te smaken. De sobere samenvoeging van licht en zachte schaduw in de omtrekken der personen, de golvingen en plooiën der drapeering is werkelijk meesterlijk. Van welke zijde men de groep ook beschouwt, altijd ligt er waardigheid en bevalligheid te gelijk in de houding der figuren; opvatting en uitvoering zijn even onberispelijk.

De Moedermaagd is gezeten op een halfronden zetel, die in twee architectonische pilasters, met een bol tot sieraad bekroond, uitloopt. De twee bevallige engelen, op de trappen aan den voet van den troon zittende, voltooiën de gedachte van den kunstenaar, die de Koningin van den H. Rozenkrans heeft willen voorstellen; het hemelkind aan de rechterzijde van den toeschouwer biedt de heilige Maagd, welke hem met een blik vol moederlijke teederheid gadeslaat, de geheimzinnige rozen des gebeds en der geestelijke deugden aan; dat ter linkerzijde den rozenkrans met de woorden *SS. Rosario* op een golvenden spreukband. De uitdrukking der oogen van dit engeltje is even schoon en vroom als het gebaar van het andere ongedwongen en liefdevol is: deze toch strekt het rechter armpje uit om Maria de schoonste aan te bieden van de rozen, die hij in de andere hand houdt.

Wij hebben hier inderdaad met een meesterstuk te doen, dat vooral als gewijd kunstwerk gelukkig van opvatting en uitvoering mag heeten, omdat deze Moedermaagd, dit kind Jesus en deze engelen in het hart de zuiverste gevoelens opwekken van geloof, van godsvrucht en hemelsche liefde.

CERVANTES EN ZIJN MEESTERWERK.

„De Spanjaarden hebben maar één goed boek,” zei Montesquieu, „dat, hetwelk de belachelijkheid van alle andere heeft aangetoond.” Met dat boek bedoelde hij het onsterfelijke meesterwerk van Don Miguel de Cervantes Saavedra, den eenigen *Don Quixote*; en al mag de loftuiting overdreven heeten, gelijk dit gemeenlijk met dergelijke stoute, gewaagde uitspraken het geval is; toch schuilt er veel waars in. De lotgevallen van Don Quixote toch vormen de geestigste parodie, welke men zich denken kan, op de zoogenaamde ridderromans van dien tijd, en wanneer men alleen op die onzinnige samenraapsels van onmogelijkheden het oog heeft, mag men gerust zeggen dat Cervantes' werk de onuitstaanbare belachelijkheid van heel die literatuur heeft in het licht gesteld. Vat men verder Montesquieu's bewering, dat de Spanjaarden maar één goed boek bezitten, in dier voege op, dat zij slechts op één boek kunnen roemen, hetwelk in zoo hooge mate als Don Quixote alle hoedanigheden van gedachte en vinding, van gezond verstand en verbeelding, van taal en stijl, van humor en satire, van vernuft en poëzie, van realisme en idealisme in zich vereenigt, — dan zal ieder kunstrecht alicht met de uitspraak van den Franschen denker instemmen.

Overeenkomstig den regel, dat alle geschrijf naar zijn dagteekening moet beoordeeld worden, zal men de groote verdiensten van den Don Quixote eerst goed inzien, wanneer men den tijd in aanmerking neemt, waarin dat meesterlijke boek werd geschreven. In de dagen van Cervantes werd zijn vaderland overstroomd met een stortvloed van zoogenaamde romans, die meestal uit een aaneenschakeling bestonden van de meest ongerijmde verzinsels. Zonder zich het minst om eenige waarschijnlijkheid te bekommeren, laat staan zich te houden aan de eischen van geschiedenis, aardrijkskunde of tijdrekening dischten de schrijvers van die dagen hun lezers de tastbaarste leugens op, niet bij wijze van fabelen of allegorieën om hun in een dichtelijk gewaad de een of andere waarheid voor te stellen, maar eenvoudig om voedsel te geven aan de onge-regelde verbeelding der romanverslinders van dien tijd. Spoken en draken, heksen en too-

venaars, fantastische ridders en roovers zag men in die boeken de onmogelijkste avonturen doorleven; en niet alleen dat die onzinnige vertelsels het hoofd der harstochtelijke lezers op hol brachten, maar door hun eeuwigeschildering van gevechten, bloedtooneelen en gruwelen prikkelden zij tot wreedheid en geweld, door hun weelderige, vaak wulpsche voorstellingen beoedelden zij de jeugdige verbeeldingen, door de grove dwalingen, die zij verspreidden, kweekten zij bijgeloof en dweperij; kortom die boeken oefenden den verderfelijken invloed uit op geest en hart van het heele volk, dat daarop verzot was.

De schadelijke gevolgen van die overprikkelde zucht voor dulle fantasieën bleven dan ook niet uit; jongelieden zeiden hun studiën vaarwel om als dolende ridders op avontuur uit te gaan of als roovers het land onveilig te maken; gehoorzaamheid aan de dwaaste vrouwengrillen, ongeoorloofde minnehandel, valsche eergevoel, bloedige wraakneming over nietige beleedigingen, bandeloos weelde, minachting voor alle maatschappelijke orde, ziedaar enkele der vele wrange vruchten, door de romanliteratuur van die dagen afgeworpen. Tevergeefs predikten daartegen de zedenmeesters; tevergeefs kwam het gezond verstand en de rechtschapenheid van enkele schrijvers tegen dat bederf van jeugd en volk in opstand; tevergeefs kwamen zelfs de wetten op het laatst hun daarin te hulp. Karel V vaardigde in 1543 een bevelschrift uit, waarbij het drukken, verspreiden en lezen van bedoelde boeken in de Nieuwe Wereld streng verboden werd. In 1555 verzochten hem de *Cortes* van Valladolid hetzelfde verbod ook over het Spaansche schiereiland uit te strekken, en koningin Johanna beloofde een dergelijke wet, die echter niet tot uitvoering kwam. Maar noch de waarschuwingen der geestelijkheid, noch de veroordeeling der wetgevers mocht baten. De romanschrijvers gingen voort elkander den loef af te steken in het verzinnen der pikantste histories, in het schilderen der meest gewaagde tafereelen, en er kwam aan dat geest- en zedenbederfend geschrijf geen einde voor Cervantes opstond en door zijn boek vol ongekunstelde natuur en gezond verstand, vol echten humor en geestigen spot heel Spanje deed walgen van hetgeen het tot dusver met zooveel graagte verslonden had. Van dat oogenblik zag geen ridderroman van het oude genre meer het licht en zelfs de bestaande verhalen werden niet meer herdrukt, zoodat de enkele tot heden overgebleven exemplaren tot de zeldzaamheden gerekend worden.

Er kwam een geheele omwenteling in de Spaansche letterkunde, die toenmaals als model gold voor een groot gedeelte der beschaafde wereld; na het overdreven, ziekelijk romantisme kwamen eindelijk weer de gezonde rede, waarheid, natuur en zedelijkheid aan het woord, en zoo Cervantes' werk geen andere verdienste dan deze gehad had, zou dit stellig voor het nageslacht reeds een voldoende reden zijn om hem met dankbaarheid te gedenken. Doch *Don Quixote* werd onwillekeurig meer, dan de schrijver er zich van had voorgesteld; het werd een kunstgewrocht, zooals de menschelijke geest er in den loop der eeuwen slechts enkele heeft voortgebracht, een boek, dat in den aangenaamsten, onderhoudendsten vorm en in de meesterlijkste taal de rijkste leering bevat, en dan ook door de kunstrechtters voor alle beschaafde volken om strijd als een model van alle geschriften van dien aard wordt geroemd. Ofschoon oogenschijnlijk als een gewone ridderroman naar den smaak des tijds opgezet, vol avontuurlijke gevallen, verrassende verwickelingen, boeiende gesprekken en schilderachtige tafereelen, werd het feitelijk een wijsgeerig werk vol fijne menschenkennis en leerzame opmerkingen, waaraan, na de Spanjaarden, alle volken hun hart zouden ophalen. *Don Quixote* is te gelijk het vermakelijkste en het ernstigste boek, dat de geheele letterkunde kan aanwijzen.

Het verhaal van „het leven en de daden van den geestigen jonker Don Quixote de la Mancha” werd onder de pen van den genialen man tot een volledig schouwtooneel van het werkelijke leven,

waarop men allen stand, allen leeftijd, elk karakter in zijn eigenaardige hebbelijkheden, in zijn gebreken en deugden zag optreden, ongezoekt aan ieder, die er oor voor had, die lessen van gezond verstand en levenswijsheid uitdeelend, welke in de beschouwing der wereld rondom ons liggen opgesloten. Cervantes trouwens kende zijn wereld door en door; zijn veelbewogen leven, hetwelk op zich zelf de stof tot een boeienden roman zou leveren, had hem met personen van allerlei rang en stand, van verschillende ouderdom, uiteenloopende begrippen en zienwijze in aanraking gebracht; en met die kennis toegerust schreef hij de denkbeeldige geschiedenis zijner helden waarschijnlijk — althans voor een gedeelte — in hetzelfde dorp La Mancha, waar hij het tooneel hunner lotgevallen plaatst en waar hij gelegenheid vond, de personen voor zijn verhaal op te doen en hen in hun doen en laten te bespieden.

Op de gravure in dit nummer zien wij den schrijver voorgesteld, te midden der helden van zijn verhaal, den beeldenden kunstenaar met de pen, omringd door zijn modellen. Inderdaad, in de fiere, slanke riddergestalte, die het middelpunt vormt van het levendig tafereel herkennen wij Don Quixote zelf, den landjonker uit Mancha, die door het voortdurend lezen van romans zoodanig in geestdrift voor den riddertijd is ontstoken, dat hij zelf besluit, als een dolende ridder op avontuur uit te gaan, armen en verdrukten te beschermen en wraak te nemen op alle geweldenaars. En in den lompen pummel, die met zijn nuchter boerenverstand den edelen paladijn van zijn ridderlijke onderneming poogt af te brengen, vinden wij Sancho Panza terug, die Don Quixote als schildknaap op zijn wisselvallige tochten zal vergezellen.

Men kent de geschiedenis der beide helden: de „ridder van de droevige figuur” en zijn boersche schildknaap verlaten hun dorp en tigen ten strijde tegen de denkbeeldige vijanden, die alom voor des ridders verhitte verbeelding oprijzen. Molens ziet hij voor reuzen aan, kroegen voor kasteelen, galeislaven voor mishandelde ridders. Terwijl Don Quixote aldus voortdurend in hooger sferen leeft, is zijn ongegeneerde schildknaap zoo laag-bij-den grond mogelijk; tegenover de hooge idealen van zijn meester vertegenwoordigt hij het platste realisme; is zijn meester belangeloos, edelmoedig, zelfopofferend, steeds bereid tot de heldhaftigste daden, Sancho is een vraat en leugenaar, bijgeloovig, lomp, zelfzuchtig, maar altijd goed geluimd en vol grappen. Met zijn heer beleeft hij de wonderlijkste gevallen; diens edele bedoelingen worden nergens begrepen, overal wordt hij miskend en bespot, en ten slotte worden beiden als krankzinnigen naar hun dorp gejaagd, waarmee het eerste deel der geschiedenis eindigt.

Oppervlakkig zou men zeggen dat er in deze *Odysee* van een half onzinnigen landjonker en een onbehouwen boerenlummel niets ernstigs schuilen kon; en toch heeft Cervantes het geheim weten te vinden, om zijn helden de verstandigste dingen te doen zeggen, zonder dat zij uit hun rol vallen. Hij leent hun zijn eigen oordeel, zijn eigen geest, die hij behendig tusschen beiden verdeelt. Aan den meester geeft hij de verlichte rede, zooals die zich in een gezonden geest door studie en nadenken ontwikkelt; aan den schildknaap het bekrompen, maar zeker instinct, het aangeboren gezond verstand en de natuurlijke rechtchapenheid, die den mensch van zijn geboorte eigen is, maar die door het eigenbelang wordt verstoord. Don Quixote is geen krankzinnige, geen monomaan meer, maar een edeldenkend man, die tegen het onrecht in verzet komt en de deugd vereert; wiens ideaal is, de trooster van den verdrukten, de beschermer van den zwakke, de schrik van den onrechtvaardige en geweldenaar te zijn. Overigens redeneert hij voortreffelijk en houdt de welsprekendste vertogen; hij is, gelijk Sancho zegt, „beter geschikt zedepreeker dan om een dolende ridder te zijn.” Van zijn kant heeft ook Sancho op het laatst den ouden menschg eheel atgelegd; hij

is bij al zijn ruwheid geslepen, bij al zijn eenvoud vol scherpe en juiste opmerkingen.

Voor al in het tweede deel van *Don Quixote*, dat tien jaar later uitkwam — in het eerste deel had Cervantes het toenmaals algemeen gebruik gevolgd, om de geschiedenis niet tot de ontkenning te voeren, maar op het boeiendste punt af te breken, zoodat de lezers met spanning een vervolg te gemoet zagen — in het tweede deel vooral komt het gronddenkbeeld van het boek tot zijn hoogste ontwikkeling; daar treedt de parodie der riddersromans geheel op den achtergrond en ontstaat er als een handboek van praktische wijsbegeerte, een verzameling grondregels of liever parabelen, een gemoedelijke, maar scherpzinnige critiek op de heele menschelijke samenleving. Om een voorbeeld te geven: Sancho zal koning worden van het eiland Barataria. Allicht zou hier de lezer zich verbeelden, dat de geschiedenis een volslagen klucht moest worden, en dat Sancho als koning de gekste dingen zou uithalen. Maar Cervantes' geest ging verder dan het amuseeren van den lezer, zonder dit daarom te vergeten. Hij wilde aantoonen dat de zoo hoog geprezen regeeringskunst niet het uitsluitend eigendom was van een bepaalde familie of kaste, maar dat iedereen er vatbaar toe was, en dat tot het uitoefenen daarvan heel andere hoedanigheden vereischt werden dan wettenkennis en politiek, namelijk gezond verstand en goede bedoelingen. Zonder buiten zijn boekje te gaan, zonder buiten den beperkten kring van zijn denkbeelden te treden, regeert en oordeelt Sancho Panza als koning Salomon.

„Schoone voorbeelden,” zegt de geleerde deken van Utrecht, Mgr. Putman in zijn belangrijke studie: *Cervantes' Reis naar den Parnassus*, „schoone voorbeelden, hoe Cervantes hooggeplaatste regeerders wijze voorschriften wist te geven, vinden we talrijk in zijn *Don Quixote*. Ik kan niet nalaten er een van aan te halen.” En dan deelt de groote Nederlandsche Cervantes-kenner verschillende ernstige lessen mede, door Don Quixote aan Panza vóór zijn vertrek naar Barataria gegeven, en waarvan wij op onze beurt niet kunnen nalaten hier enkele te doen volgen.

„Vooreerst en vooral, vrees God; want de vrees des Heeren is het begin der wijsheid; zoo die wijsheid u geleidt, dan zult gij niet zondigen.

Ten andere vestig steeds het oog op uw zelve, daardoor alleen kunt gij de moeielijkste aller kennissen verwerven, namelijk: zich zelve kennen. Die zelfkennis zal u leeren u niet op te blazen gelijk de kikvorsch, die zoo groot wilde zijn als een os.

Schaam u nooit te zeggen, dat gij van landbouwers afstamt; want indien men hoort, dat gij zelf dat zegt, zal niemand het u tot een verwijt maken; stel er veel meer prijs op een deugdzaam, nederig man te zijn dan een hoovaardig zondaar.

Begrijp het wél, Sancho! Indien gij steeds met al uwe krachten de deugd betracht, en al uw streven en pogen het verrigten van deugd-zame en edele daden ten doel heeft, dat gij het dan anderen niet behoort te benijden koningen en vorsten onder hunne voorvaderen te tellen, bloed wordt door erfenis; maar deugd door eigen streven en pogen verworven.

Pas op, nooit schipperen of modderen, stel het regt steeds op den voorgrond en kom daar ferm voor uit; knoeien is het werk van verwaande domooren, die wanen de wijsheid in pacht te hebben.

Zorg er voor, dat geschenken, die omkooprij ten doel hebben, ook door uw vrouw niet worden aangenomen; want voorwaar ik zeg u, het zal u niet baten, als gij voor Gods rechterstoel staan zult, te zeggen: ik heb dezelve niet gewild. Vierdubbel zullen ze u na uw dood in rekening worden gebracht.

Dat de tranen der armen uw medelijden opwekken; maar niet om het regt van den rijke te krenken. Uw oog moet de waarheid weten te zien te midden van de verklaringen en beloften der rijken en het schreien en lastig vallen der armen.

Indien gij een oordeel vellen moet in een rechtsgeeding van iemand, die u vijandig is, vergeet dan eerst elke beleediging u aangedaan, en oordeel eenigen tijd daarna zoo als regtvaardig is.

Komt eene schoone vrouw u regt vragen, wend dan uwe oogen af van hare tranen, en stop uwe ooren voor hare zuchten, en overweeg hare zaak daarna, opdat uw verstand niet in hare tranen verdrinke en uwe deugd niet met hare zuchten vervliege.

Mishandel den ongelukkige, dien gij straffen moet, niet bovendien door grievende en beleedigende woorden, het leed der straf is hem reeds zwaar genoeg.

(Slot volgt.)

Bertha's Harzreisje,

DOOR SIMON LUCAS.

—:—

I.

Harmen Haneman had een winkel in Tuiningen.

Tuiningen is een stadje ergens in het oosten van ons land, en de winkel van Harmen Haneman was een winkel van sigaren, maar ook tevens van kruidenierswaren en van klompen, en van schoenen, en van snoepgoed, en van schrijfbehoeften, en van katoen en garen; een bazar dus? Och neen, dat nu precies niet, maar een echte winkel zooals men die bij de vleet steeds vindt in die kleine nesten van stadjes als Tuiningen c. s. Waar de negotie in het eene vak niet opneemt, daar vergoedt de winst op een tweede ruimschoots het ontbrekende; het algemeen gevoelen in Tuiningen was dan ook dat al hield Haneman zijn winkel nog aan, hij vrij wel zijn schaapjes op het droge had en niets hem belette stil te gaan leven.

Maar hiertoe kon de ijverige man niet komen; hij zelf deed trouwens weinig aan zijn winkel, en liet de toonbank aan zijn vrouw en dochter over; want in zijn hart was hij geheel en al boer. Hij bezat eenige stukken land en een grooten tuin op een kwartier afstands buiten de stad en daar deed hij grootendeels zelf het werk. 's Morgens vroeg kon men hem dagelijks met zijn koe naar het land zien gaan, op zijn klompen en met een zeer opgelapte blauwe kiel, zijn lievelingsdier aan een touw voorttrekkend, een kort verbrand stukje pijp tusschen de tanden.

Het mes sneed dus van alle kanten, en toch ging het bij hem thuis niet naar den zin.

Juffrouw Haneman — in de laatste jaren was het juffrouw geworden nadat zij gehoord had, dat zelfs de meiden in de groote steden met juffrouw werden toegesproken, vroeger was het altijd „vrouw” geweest — was niet voor niet een dochter van haar eeuw. Zij stond in beschaving — niemand was er meer van overtuigd dan zij zelf — verre boven haar man; zij hield van lezen en was er voor dat haar dochter een goede opvoeding zoude krijgen; men moet toch met zijn tijd meegaan was haar lievelingsgezegde, en de meer dan burgerlijke of liever boersche neigingen van haar man waren haar een voortdurende bron van ergernis.

Hoewel zij de hoogste viool speelde in het huiselijke concert, had zij echter nooit pogingen gedaan om haar echtgenoot te bewegen den winkel van kant te doen, want ondanks alles was zij een praktische vrouw, die goed rekenen kon en hoewel zuchtend moest zij zichzelf kennen, dat men — wat de lui ook beweren mochten — onmogelijk kon volhouden zonder de verzameling klompen, suikerbrooden, borstels, Amerikaansche biscuits, meidenkatoen, koffie, thee, papier, lak, die in hun schilderachtige verscheidenheid den niet zeer ruimen winkel vulde.

Het huis stond in een nauwe straat, en had

maar een winkelraam; reeds meermalen had juffrouw Haneman haar man willen belezen om de viermaal drie ruiten, waaruit het bestond, te doen vervangen door één flinke spiegelruit, maar hiervan had de baas niets willen weten, zelfs niet toen hij toegevend aan haar eindeloccs aandringen er in toestemde zich te laten kiezen tot lid van den gemeenteraad.

„Allemaal kale bluf! Die vrouwlui! die vrouwlui!” had hij hoofdschuddend gezegd en ging achter het plaatsje over naar den stal, waarin zijn lieveling, de roodbonte koe, hem met haar goedge oogen trouwhartig aankeek en van geen ijdeluiterij iets wist. Die ijdeluiterij bracht hem wat een zorgen aan; en als de goedge man soms iets betreunde dan was 't dat hij als man alleen stond tegenover drie vrouwlui, en dat hij geen zoon bezat, die op zijn hand zou wezen, en zijn partij kon trekken. 't Is waar, zijn oudste dochter Jansje of zooals het tegenwoordig heette, Jo, was geheel en al het tegenleed der moeder en jongste zuster, maar zij was zoo'n rare; werken was haar lust en leven, moeder behoeftede geen meid te nemen, zij deed alles; van 's morgens vroeg tot 's avonds laat was zij aan het plassen, boenen, vegen, stoffen, maar in den winkel had zij geen genie en aan het praten kon men haar bijna niet krijgen; de menschen in de stad zeiden, dat zij niet wel bij het hoofd was, maar toch wist zij zich heel goed te laten gelden. Wanneer Bartje haar zusje of zooals deze tegenwoordig genoemd werd, Bertha een nieuwe japon kreeg, dan moest zij die ook hebben en nog wel precies zoo, maar zij trok die nooit aan. Zelfs naar de kerk ging zij nooit anders dan in zeer eenvoudige kleederen, en het kostte alle moeite haar op hooge feestdagen te bewegen haar „goeie goed” aan te doen; dan zag ze er uit, alsof zij verlegen was met haar mooiheid; zij durfde niet leunen, nauwelijks zitten, tilde bij het mooiste weer op straat haar rokken hoog op, uit vrees dat er een spatje of een stofkorreltje op zou komen en trok ze, thuis gekomen, haastig uit.

Zij moest altijd mooie nieuwe paraplu's hebben, maar wanneer het regende liep zij altijd met de zoogenaamde besteedster van haar vader, een groote, groenzwarte machine met een knop aan den stok, die veel van een knods had. Haar kast hing vol van de fraaiste kleeren en mooiste hoedjes, een half dozijn keurige bottines stonden daaronder glimmend en wel op een rij en niemand zag Jo anders dan als een sjoof op zeer enkele gelegenheden na, maar dan moest het zeer mooi weer zijn, niet regenachtig en niet zonnig, niet te warm en niet te koud, niet te stoffig en niet te winderig, en wanneer kan men in ons ideaal klimaat op zulke dagen rekenen?

Jo ging dan ook zelden of nooit mee naar de muziekkuitvoeringen in den tuin, die de trots en de fierheid uitmaakten van de Tuiningers, want ze beweerde zelfs, dat hun stadje haar naam afleidde van dien beroemden tuin; juffrouw Haneman en Bertha waren daar trouwe bezoekers en vader Haneman was zoo goed niet of hij moest zich bij gelegenheid van zulke openbare muziekkuitvoeringen onderwerpen aan den wil van vrouw en dochter, zijn smerige kiel verwisselen tegen een Engelsch hemd, zwarte jas en vest, zijn vetige pet tegen de kachelpijp om daar eenige uren lang met zijn feestelijk opgetooide „dames” aan een tafeltje te zitten, onder het genot van een kopje verkookte slecht getrokken thee, door hem zelf geleverd.

De jongste dochter was de trots en de glorie der familie, de bloem van het bloemrijke Tuiningen. Bertha was een mooi meisje, dat zou ieder moeten toegeven, zelfs hij, die geleerd had hooge eischen aan mooiheid te stellen. Niemand zou haar en Jo voor zusters aanzien; de oudste was stijf en houterig, de mooiste kleeren — om alle onaangenaamheid te voorkomen zorgde juffrouw Haneman er voor dat zij altijd precies gelijke japonnen kregen — zaten Bertha of ze haar aan het lijf gegoten waren, en Jo, of zij aan een kapstok hingen; daarbij had Jo een stuursch, norsch gezicht, haar donker haar was dun en dan nog borstelig, geen hoed paste er

op. Bertha daarentegen had fijn, zijdeachtig lichtbruin haar, dat in een dikke vlecht op haar rug hing; Jo's gelaatshuid was grof en sproeterig, met allerlei bonte tinten naarmate het koud of warm was, Bertha had eene zachte, blanke kleur, waarop de temperatuur geen invloed kon uitoefenen; haar oogen van dezelfde tint als haar lokken, zagen vriendelijk en voorkomend, terwijl die van Jo schuw en achterhoudend, telkens onder de ruwe wenkbrauwen terugweken; niets zou beletten Bertha voor een vondeling van hooge geboorte te houden als haar groote, leelijk gevormde handen en voeten niet haar afkomst als een echte Haneman verdraden hadden.

Bertha had enkele deugden en ook vele gebreken; zij was ijdel, gemakzuchtig, nuffig, zij voelde zich niet thuis in haar omgeving, zij wilde overal de eerste plaats innemen, zij had er behoefte aan zich boven haar stand te verheffen maar... ieder zag dadelijk haar fouten, zij deed geen moeite ze te verbergen, zij kon lief, aardig, goedig zijn, misschien wel wat al te zeer, wanneer alles haar naar den zin ging, maar toch zij bleef steeds hulpvaardig en gehoorzaam en wanneer zij een verstandiger moeder had gehad, zou zij zeker ook veel beter haar fouten hebben kunnen verbeteren, maar van Jo wist men eigenlijk nooit wat men aan haar had. Was zij werkelijk zoo eenvoudig als zij zich voordeed? maar waarom dan die pijnlijke angst dat Bertha door haar ouders zou voorgetrokken worden; wanneer zij waarlijk niet ijdel was, zou zij meer op haar vader geleten en evenals hij alle aanspraak op koketterie opgegeven hebben, maar nu leek zij wel een gierigaard, zoo verzot was zij op haar schatten. Waagde haar moeder eens een opmerking over de noodeloosheid van een nieuwe japon daar zij haar kast nog vol had hangen van allerlei goede kleederen, dan sprak Jo geen woord, nam den emmer, pompte dien vol en ging aan het plassen en schrobden aan den winkel of deze een beurt noodig had of niet, en maakte zooveel leven met haar gereedschappen, dat hooren en zien vergingen, of haalde zonder te vragen of het gelegen kwam een kamer onderstboven, om deze met een ijver alsof er de grootste haast bij was geheel en al af te doen.

Wanneer dit gedaan was dan kon men Jo nergens vinden, zij kwam niet aan tafel en na herhaald zoeken en roepen, vond men haar eindelijk zitten hetzij in 't geitenhok of op den kolenzolder, erbarmelijk schreiende.

„Och, het wurm heeft niets anders,” zeide vader Haneman dan gewoonlijk, „geef ze toch haar zin. Als we Jo niet hadden, zouden we stellig zoo'n vreemd meubel van een meid er bij moeten hebben en dat kwam nog duurder uit.”

„Nu, ik zou er hartelijk voor bedanken haar werk te doen,” zeide Bertha en trok haar neusje op.

„Nee, dat zou ook niets geen werk zijn voor jou!” sprak de moeder en zag de bevalige gestalte harer dochter met welgevallen aan.

Jo kreeg intusschen haar japon en borg dien tevreden weg bij de andere in haar kast, die steeds voller en voller werd en zoo gingen de onverstandige ouders in hun apenliefde voort hun beide dochters elk op haar manier te verwennen.

Bertha was op een deftig pensionaat geweest, van daar ook haar goede manieren en bevallige houding; dit had moeder Haneman ook doorgedreven. Jo had alleen in de zeer

goede zusterschool van Tuiningen haar onderwijs ontvangen, maar het was niet mogelijk geweest iets meer dan het hoognoodige in haar hoofd te doen opnemen; zij kon lezen, schrijven, optellen, aftrekken, een weinig vermenigvuldigen en haar catechismus; meer wetenschap had men met den besten wil der wereld haar niet kunnen doen verwerken en dus had moeder Haneman haar maar thuis genomen om de huishouding te leeren, toen zij nauwelijks dertien jaar oud was.

Bertha daarentegen was de trots harer meestersessen door de goede vorderingen, die zij in alles maakte, zelfs in teekenen en muziek; bij de plechtige prijsuitdeelingen speelde zij tot haar moeders vreugde steeds de eerste rol, zij moest gedichten voordragen, quatre-mains en

teekende dat op een of twee jaar? natuurlijk werd het twee jaar. Bertha zou graag mededoen met de mode van haar tijd en examens afleggen, maar daarvan wilde Moe niets hooren, haar dochter behoefde geen schooljuffrouw te worden. Jo zou toch nooit trouwen en wanneer zij den winkel aanhield, dan was het vooral om Bertha later eens flink in haar huishouden te zetten.

Wat te verwachten was gebeurde, het meisje kwam thuis en had moeite zich te schikken in het kleine straatje, het benauwde winkeltje, de donkere opkamer die voor huisvertrek dienst deed en uitzicht had op het plaatsje met den koestel en al zijn aanhang. Haar vriendinnen behoorden allen tot den deftigen stand; zij werd wel eens bij haar te logeeren gevraagd en zij durfde daaraan niet voldoen daar zij niemand terug kon vragen.

Het eenige wat haar eenigszins met het leven in Tuiningen verzoende, was het bewustzijn, dat zij in dat koninkrijk van blinden meer dan een éénoogige was en dus niemand haar het koninginnenschap betwistte, dat zij veel benijdsters en bewonderaars bezat, dat haar kleeding allen tot model strekten, dat spoedig alle meisjes met meer of minder geluk wandelden en spraken als zij, dat zelfs de dochters van den notaris en van den dokter op haar kennismaking gesteld waren en dat het niet lang duurde of zij kreeg een huwelijksaanzoek; het was dat van den hoofdonderwijzer, een zeer ontwikkelde, bedaarde jonge man, die president van de rederijkerskamer was en op een der uitvoeringen daarvan met haar had kennis gemaakt.

Bertha bedankte hem echter voor de eer; zij had heel andere illusiën, zeide zij, en de dwaze moeder beaamde het ten volle, dan schoolmeestersvrouw te worden.

(Wordt vervolgd.)

GEVLOGEN.

't Is een kluchtig tooneeltje, dat de Duitsche kunstenaar Emil Weiss ons met echten humor te genieten geeft in zijn genrestukje, waarnaar onze gravure vervaardigd is. Het verblufte gezicht van den armen vogelliefhebber, die zijn geliefkoosden kanarie pas van versch zaad in het bakje voorzien had en nu die liefderijke verzorging met den zwartsten ondank beloofd ziet, is inderdaad

kostelijk weergegeven. De goede kerel, die blijkens de viool aan den wand, zelf ook de edele toonkunst beoefent, stelde zooveel prijs op den kleinen gevederden muzikant, een echte Saks, volleerd in holrol, belrol, waterrol, nachtegaalslag en hoe die verschillende bedrevenheden van een naar de eischen der kunst gevormd kanarievogel verder heeten mogen. De zanger had dan ook op de jongste vogel-tentoonstelling den hoogsten prijs behaald en dienovereenkomstig was dan ook de prijs geweest, dien de straks nog zoo gelukkige eigenaar er toen voor betaald had. Helaas, met den goudgelen lieveling zijn thans ook de blanke zilveren thalers gevlogen, waarvoor hij zoo duur was gekocht! Zoo gaat het meer in de wereld; op het oogenblik dat wij ons vroolijk en wel in het bezit van het een of ander verheugen, komt een klein ongeval ons op eens die vreugde benemen.

Stoom- Boek- en Steendrukkerij van LUTKIE & CRANENBURG 's-Bosch.

GEVLOGEN, NAAR DE SCHILDERIJ VAN EMIL WEISS.

deux-mains spelen; kwam er eens een hoog personage op school dan was zij het steeds, die de redevoering moest houden. Altijd bracht zij keurige handwerkjes thuis en voorzag de heele familie van teekeningen, die in mooie lijsten werden gezet en menige pronkkamer in Tuiningen versierden.

In een woord, moeder Haneman had het zonde en jammer gevonden, als zooveel talent niet verder aangekweekt werd en zoo liet zij Bertha zoo lang mogelijk op de school van Tuiningen en toen daar niets meer voor haar te leeren overbleef, wist zij haar man welsprekend te betoogen, dat het voor Bertha's toekomst hoog noodzakelijk was haar voor een paar jaar op een pensionaat te doen. Zij had haar keuze reeds gedaan en zoo kwam Bertha op een zeer deftige school, 't kostte maar f 100 meer dan het pensionaat, dat de goede zusters haar hadden aangeraden, maar alles was er veel meer *siek*, dat woord lag in den mond der goede vrouw bestorven en dan, Bertha zou daar kennissen krijgen uit den hoogen stand. De f 100 bleken f 200 te zijn, maar wat be-